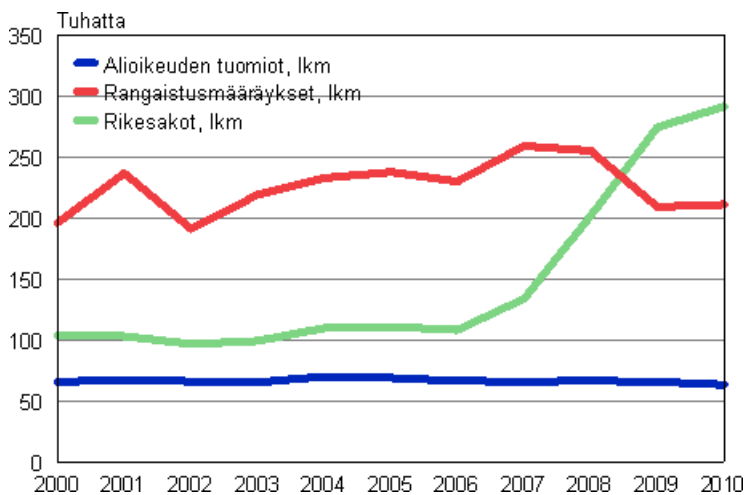

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2010

Alioikeuksissa tuomittujen määrä väheni vuonna 2010

Tilastokeskuksen tietojen mukaan alioikeuksissa tuomittiin viime vuonna lähes 63 000 henkilöä, mikä oli noin 2 500 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2009. Vuonna 2010 rangaistus määräyksellä sakkoon tuomittuja oli 211 000 eli hieman enemmän (1 900 henkilöä) kuin vuonna 2009. Rikesakkoja määrättiin yli 291 000 henkilölle. Rikesakon saaneiden henkilöiden määrä lisääntyi vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2010 rikesakkoja annettiin 6 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Vuotta aiemmin vastaava prosenttiluku oli 36.

Alioikeudessa tuomittujen, rangaistus määräysten ja rikesakkojen määrien kehitys 2000–2010

Vuonna 2010 rangaistuksia määrättiin yhteensä 565 000 henkilölle. Kaikkien rangaistusten määrä nousi 3 prosenttia vuodesta 2009. Vuonna 2010 ehdottomaan vankeuteen tuomittiin 6 300 henkilöä, mikä on lähes 6 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2009. Näistä elinkautiseen vankeuteen tuomittiin 25 henkilöä. Lukumääräisesti eniten ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin, kun tuomion päärinkokseksi oli törkeä rattijuopumus (1 200), pahoinpitely (674) tai varkaus (641). Ehdottomaan vankeuteen tuomitun keskimääräinen rangaistuksen pituus oli 9,8 kuukautta. Ehdottoman vankeuden sijasta yhdyskuntapalveluun tuomittiin 2 700 henkilöä ja ehdollisen vankeuden ohessa 176 henkilöä. Ehdollisia vankeusrangaistuksia

tuomittiin 15 000 vuonna 2010, mikä oli 496 tuomiota vähemmän kuin vuonna 2009. Oheissakon sai ehdollisen vankeuden yhteydessä 7 600 henkilöä.

Ehdottomaan ajokieltoon määrättiin noin 18 000 henkilöä vuonna 2010, mikä on 2 000 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ehdollisen ajokiellon ilman alkolukkoa sai 1 000 henkilöä ja alkolukolla valvotun ajo-oikeuden 388 henkilöä. Eläintenpitokielto määrättiin 50 henkilölle vuonna 2010, näistä pysyviä eläintenpitokieltoja oli 14. Keskimääräinen eläintenpitokiellon pituus oli 4 vuotta. Metsästyskieltoon määrättiin 29 henkilöä ja keskimääräinen metsästyskiellon pituus oli 2,1 vuotta. Liiketoimintakiellon sai 331 henkilöä. Keskimääräinen liiketoimintakiellon pituus oli 3,9 vuotta.

Kaikista rangaistuista 41 prosenttia oli iältään 30–49 vuotiaita. Nuoria, alle 20- vuotiaita, kaikista rangaistuista oli 12 prosenttia. Naisia kaikista tuomituista oli 22 prosenttia. Kymmenen vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 16 prosenttia. Tuomioistuimessa tuomituista 15 prosenttia oli naisia. Rangaistusmääräyksen saaneista naisia oli 21 prosenttia ja rikesakon saaneista 25 prosenttia.

Ulkomaan kansalaisia tuomittiin rangaistukseen yhteensä 36 000 vuonna 2010. Vastaava luku vuonna 2009 oli 32 000. Tuomioistuimissa ulkomaalaisia tuomittiin 6 200 henkilöä, mikä on 10 prosenttia kaikista tuomituista. Rangaistusmääräyssakkoja määrättiin 22 000 ulkomaalaiselle henkilölle, mikä oli 22 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Rikesakkoja sai 8 200 ulkomaalaista henkilöä, 5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Rangaistujen ulkomaalaisten joukossa oli 150:n eri valtion kansalaisia. Eniten rangaistuksia määrättiin virolaisille.

Sisällys

1. Katsaus rangaistuksiin 2010.....	4
1.1. Alioikeustuomiot vähenivät.....	4
1.2. Rikesakot.....	4
1.3. Sakot.....	4
1.4. 28 Yhteisösakkoa tuomittiin.....	6
1.5. Vankeus ja yhdyskuntapalvelu.....	7
1.6. Painavia syitä 24 nuoren tuomiossa.....	10
1.7. Tuomioistuimissa rangaistukseen tuomituista lähes 10 prosenttia oli ulkomaalaisia.....	11
1.8. Nuorisorangaistuksista.....	12
1.9. Vapauttavia tuomioita 3 100.....	12
1.10. Valitusprosentti 12.....	12
1.11. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2010.....	13
1.12. Tuomioistuin muutokset vuonna 2010.....	13

Taulukot

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2010	5
Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2010	8
Taulukko 3. Eräiden rikosten vankilarangaistukset käräjäoikeuksissa 2006–2010.....	10

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980– 2010; rikesakot 1983–2010	14

Kuviot

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2009 ja 2010.....	4
Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2010.....	6
Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2010.....	7
Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2005–2010.....	8
Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2010.....	8
Kuvio 6. Eräistä rikoksista tuomitujen vankeusrangaistusten keskipituus alioikeuksissa 2010.....	10
Kuvio 7. Oikeudessa tuomitujen, rangaistummääräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet vuosina 2009 ja 2010.....	11
Kuvio 8. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2005–2010.....	12
Kuvio 9. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista 2008–2009.....	13

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.....	15

1. Katsaus rangaistuksiin 2010

1.1. Alioikeustuomiot vähenivät

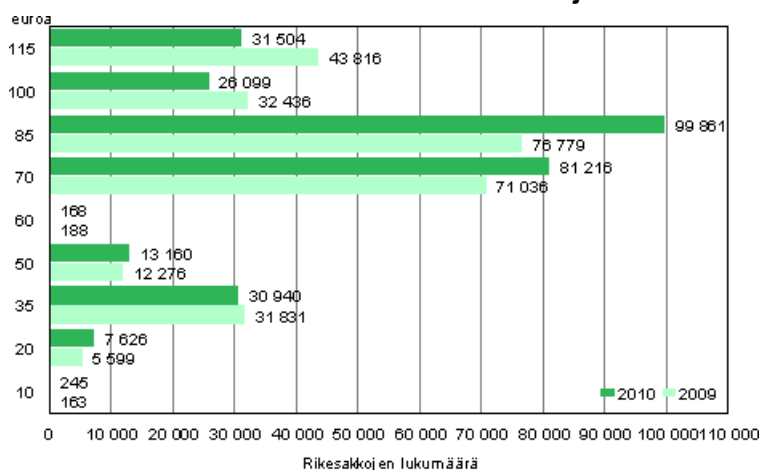
Vuonna 2010 annettiin 63 000 alioikeustuomiota, 211 000 rangaistusmääräyssakkoa ja 291 000 rikesakkoa. Yhteismäärä oli 3 prosenttia suurempi kuin vuonna 2009. Rangaistusmääräyksiä määrättiin prosentti ja rikesakkoja 6 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Hovioikeuksissa ensimmäisenä oikeusasteena tuomittiin 2 henkilöä.

1.2. Rikesakot

Rikesakko on euromäärältään kiinteä, sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Sen käyttöalasta säädetään rikoslaisissa ja eri rikkomuksista määrättävän rikesakon suuruudesta valtioneuvoston asetuksella. Rikesakon suuruus oli vuonna 2010 yhdeksänportaisesti 10, 20, 35, 50, 60, 70, 85, 100 tai 115 euroa. Vuonna 2010 rikesakko voitiin määrätä tieliikennelain, ajoneuvolain tai vesiliikennelain lievimmistä rikkomuksista, vesikulkuneuvorikkomuksesta, jätelain jäterikkomuksesta, kalastuslain kalastusrikkomuksesta, järjestyslain järjestysrikkomuksesta ja alkoholilain lievimmistä rikkomuksista. Rikesakkoa voitiin myös määrätä vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä säädetystä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä rikoslain 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle.

Rikesakko oli eniten käytetty rangaistus vuonna 2010. Rikesakkoja ajoneuvoa pysäyttämättä määrättiin noin 151 000 kappaletta, joka oli lähes prosentin vähemmän kuin vuonna 2009. Eniten määrättiin 85:n euron rikesakkoja, 30 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Toiseksi yleisin oli 70:n euron rikesakko, myös niiden määrä lisääntyi vuodesta 2009. Rikesakko, jonka suuruus on 85 euroa, voidaan määrätä muulle moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle kuin mopoilijalle enintään 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on enintään 60 kilometriä tunnissa. 70:n euron rikesakko voidaan vastaavasti määrätä enintään 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on yli 60 kilometriä tunnissa.

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2009 ja 2010

Rikesakoista suurin osa määrättiin autoilijoille, 95 prosenttia (276 000). Mopoilijoille määrättiin yli 5 000, moottoripyöräilijöille lähes 2 500 ja polkupyöräilijöille 1 100 rikesakkoa.

1.3. Sakot

Päiväsakon rahamäärä lasketaan sakotettavan nettotulojen mukaan.

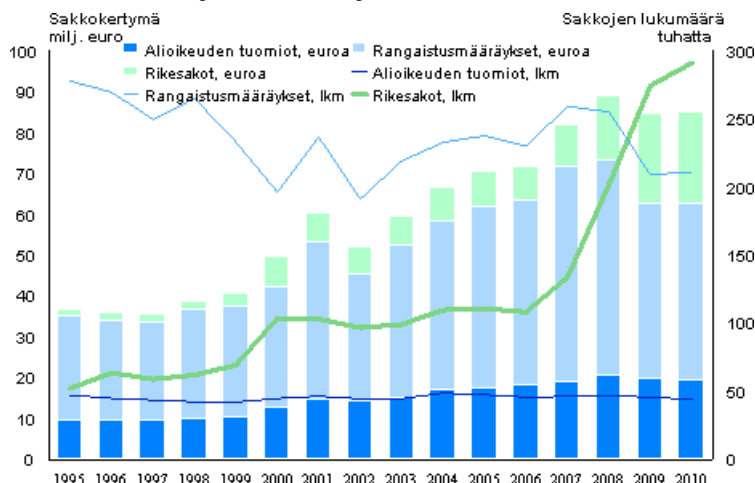
- Päiväsakon rahamäärä lasketaan verotustietojen perusteella nettokuukausitulosta, josta on ensin vähennetty 255 euron peruskulutusvähennys. Yksi päiväsakko on 1/60 kuukausitulosta. Elatusvelvollisuus vähentää rahamäärää 3 euroa elätettävää kohti. Päiväsakon vähin rahamäärä on 6 euroa.
- Päiväsakkojen lukumäärä vahvistetaan rikoksen moitittavuuden perusteella rajoissa 1–120 päiväsakkoa. Kuitenkin jos joku olisi tuomittava samalla kertaa vähintään kahdesta rikoksesta sakkorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen sakkorangaistukseen, joka saa olla enintään 240 päiväsakkoa. Rikoksesta ennen tuomiota mahdollisesti johtunut vähintään yhden vuorokauden yhtäjaksoinen vapaudenmenetys otetaan huomioon vähennyksenä päiväsakkojen lukumäärästä.
- Sakon kokonaisrahamäärä on päiväsakkojen lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä, mutta ylinopeussakon on oltava aina vähintään yhtä suuri kuin ylinopeudesta määrättävä korkein rikesakko, joka on 115 euroa.

Rangaistusmääräyksellä tuomittujen päiväsakkojen keskilukumäärä oli 14, päiväsakon rahamäärä oli keskimäärin 15,2 euroa ja sakon kokonaisrahamäärä keskimäärin 204,1 euroa. Oikeudenkäynnin sakkotuomioissa päiväsakkojen keskilukumäärä oli 37, päiväsakon rahamäärä oli keskimäärin 12,7 euroa ja sakon kokonaisrahamäärä keskimäärin 445,2 euroa. Oheissakkotuomioissa vastaavat keskiarvot olivat 33 kappaletta sekä 13,3 ja 441,9 euroa. Sakoista lähes 50 prosenttia oli päiväsakon rahamäärältään kuuden euron minimihintaisia sakkoja.

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2010

Lukumäärä tai rahamäärä	Tuomiot ja rangaistusmääräykset yhteensä		Tuomiot		Rangaistusmääräykset		Rikesakot	
	Liikenne-rikokset	Muut	Päärikos Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut
Päiväsakkojen lukumäärä								
– keskimäärin	17	20	39	36	14	14	.	.
Päiväsakon rahamäärä								
– keskimäärin, euroa	17,53	9,50	15,60	10,47	17,79	9,15	.	.
– enimmillään, euroa	9 200	740	9 200	470	1 629	740	.	.
Sakon kokonaisrahamäärä								
– keskimäärin, euroa	276,81	184,94	533,25	361,01	240,77	120,77	77,54	25,80
– enimmillään, euroa	81 540	16 700	81 540	16 700	32 256	7 400	115	60
– sakkokertymä, milj.euroa	46,2	16,3	11,0	8,5	35,3	7,8	22,2	0,1
– luokitus euroa, %								
1–40 euroa, %	2,0	10,3	0,4	0,6	2,3	13,8	12,1	91,1
41–60 euroa, %	6,9	17,3	1,7	4,7	7,7	21,9	4,5	8,9
61–80 euroa, %	4,1	6,1	1,1	1,1	4,5	7,9	28,4	–
81–100 euroa, %	3,7	12,1	3,0	6,5	3,8	14,1	44,0	–
101–150 euroa, %	24,5	17,1	8,2	15,1	26,8	17,8	11,0	–
151–200 euroa, %	11,6	12,0	8,3	12,6	12,1	11,8	–	–
201–300 euroa, %	18,7	11,9	23,9	24,2	17,9	7,5	–	–
301–400 euroa, %	10,7	4,6	12,8	10,1	10,4	2,6	–	–
401–500 euroa, %	6,0	3,1	8,9	8,3	5,6	1,2	–	–
501–1 000 euroa, %	9,0	3,9	18,9	11,1	7,6	1,2	–	–
1 001–2 000 euroa, %	2,2	1,4	10,7	4,8	1,1	0,2	–	–
2 001–3 000 euroa, %	0,3	0,2	1,4	0,7	0,1	0,0	–	–
3 001–euroa, %	0,1	0,1	0,7	0,3	0,1	0,0	–	–
–Yhteensä	99,8	100,1	100,0	100,1	100,0	99,9	100,1	100,0
Lukumäärä	167 076	87 898	20 589	23 479	146 487	64 419	286 223	4 605

Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2010

Taulukossa 1 liikenne rikoksilla tarkoitetaan seuraavia rikoksia (rikkomuksia): liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, vesiliikennejuopumus, ilmaliikennejuopumus, junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä, liikenteen häirintä, liikenne rikkomus, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkomus ja ajoneuvorikkomus.

1.4. 28 Yhteisösakkoa tuomittiin

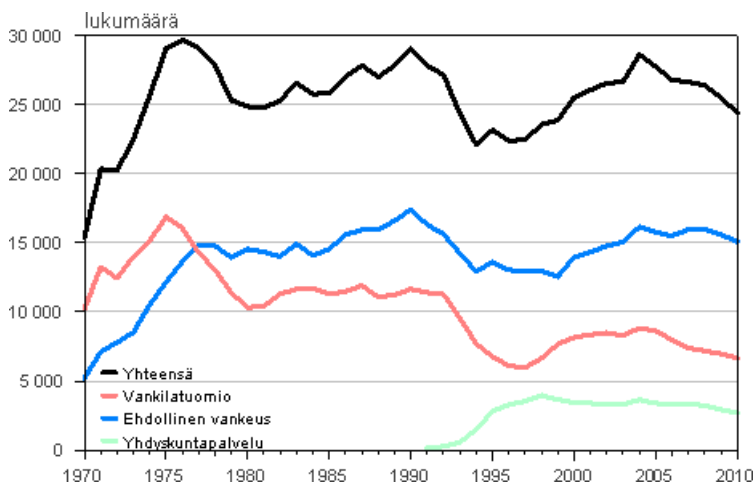
Vuoden 1995 syyskuusta lähtien myös oikeushenkilö eli yhtiö, yhdistys, säätiö tms. voidaan tuomita rangaistukseen sen toiminnassa tapahtuneen rikoksen johdosta. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Yhteisösakko tuomitaan euromääräisenä. Alin rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi vuonna 2010 seurata seuraavista rikoksista: (törkeä) lahjuksen antaminen, lahjuksen antaminen kansanedustajalle, järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, (törkeä) laittoman maahantulon järjestäminen, eläinsuojelurikos, uhkapelin järjestäminen, väkivaltakuvauksen levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen, törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito, sukupuolisiveellisyttä loukkaava markkinointi, (törkeä) paritus, (törkeä) ihmiskauppa, (törkeä) veropetos (eräiltä osin), (törkeä) avustuspetos, avustuksen väärinkäyttö, markkinointirikos, alkoholijuoman markkinointirikos, kilpailumenettelyrikos, yritysvakoilu, yrityssalaisuuden väärinkäyttö, lahjominen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos, (törkeä rahanpesu), (törkeä) väärennys, väärennysaineiston hallussapito, ydinräjähderikos, yleisvaarallisen rikoksen valmistelu (eräiltä osin), vaaran aiheuttaminen tietojenkäsittelylle, kaikki terrorismirikokset, (törkeä) vahingonteko (eräiltä osin), (törkeä) petos (eräiltä osin), (törkeä, lievä) rahanväärennys, rahanväärennyksen valmistelu, väärän rahan käyttö, (törkeä) maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu, (törkeä) viestintäsalaisuuden loukkaus, (törkeä) tietoliikenteen häirintä, (törkeä) tietojärjestelmän häirintä, (törkeä) tietomurto, (törkeä) säännöstelyrikos, salakuljetus, törkeä tulliselvitysrikos, puolustustarvikkeiden maastavientirikos, työturvallisuusrikos, kaikki ympäristörikokset ja arvopaperimarkkinarikokset, tekijänoikeusrikos, (törkeä) huumausainerikos, huumausainerikoksen valmistelu ja (törkeä) huumausainerikoksen edistäminen, (törkeä) alkoholirikos, ydinenergian käyttörikos, räjähdeterikos ja varomaton käsittely.

Vuonna 2010 käräjäoikeuksissa tuomittiin 28 yhteisösakkoa, 9 vähemmän kuin edellisvuonna. Yhteisösakkoa tuomittiin yrityssalaisuuden väärinkäytöstä (2), kätkemisrikoksesta (1), työturvallisuusrikoksista (22), sisäpiiritiedon väärinkäytöstä (1) ja ympäristön turmelemisesta (2). Keskimääräinen yhteisösakko oli 12 821 euroa ja mediaani 10 000 euroa.

1.5. Vankeus ja yhdyskuntapalvelu

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin 6 300 kertaa, lähes 6 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Yhdyskuntapalvelua tuomittiin 2 700 kertaa, 8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2009. Näiden lisäksi noin 362 tapauksessa aikaisempi ehdoton vankeus tai yhdyskuntapalvelu katsottiin nyt riittäväksi seuraamukseksi. Ehdollisia vankeustuomioita annettiin 15 000, jossa on vähennystä edellisvuodesta 3 prosenttia. Viisivuotisjaksolla 1996–2000 tuomittiin yhteensä 40 elinkautisrangaistusta. Edellä mainittuun jaksoon verrattuna vuosina 2006–2010 määrä nousi, jolloin elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 76 kappaletta. Vuonna 2010 alioikeuksissa tuomittiin 25 elinkautista, kun vuonna 2009 elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 13 kappaletta.

Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2010

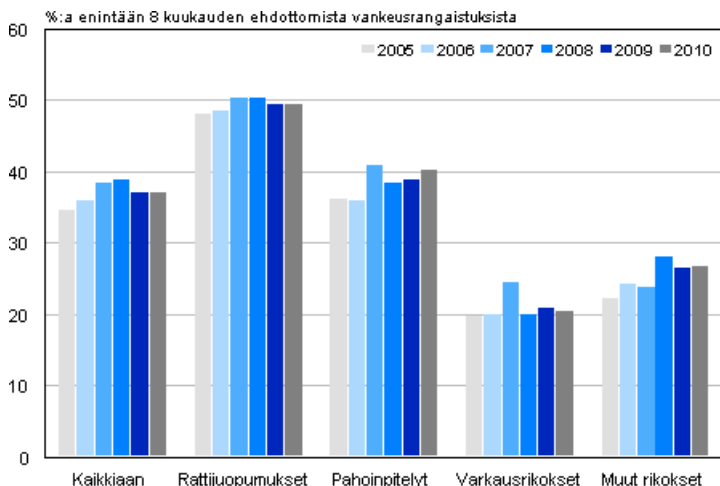

Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Lisäksi edellytetään, että rikoksentehtäjä on antanut suostumuksensa palvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan palvelusta. Se käsittää 20–200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään kymmenen tuntia rangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistamalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja. Asevelvollisuudesta tai siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ja siviilipalvelusrikoksesta ei saa tuomita yhdyskuntapalvelua.

Yhdyskuntapalvelun vakinaistuttua vuoden 1997 alusta laissa säädetään aiempaa tarkemmin, milloin tuomioistuimen on tuomittava yhdyskuntapalvelua ja milloin vankilarangaistus. Edellä mainittujen muodollisten edellytysten täytyessä yhdyskuntapalveluun tuomitseminen on aina pääsääntö. Laissa on kolme perustetta, jotka tuomioistuimen harkinnan mukaan voivat johtaa pääsäännöstä poikkeamiseen eli vankilarangaistuksen tuomitsemiseen. Perusteina voivat olla ehdottomat vankeusrangaistukset tai aiemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset. Kolmantena mainitaan muut painavat syyt, jotka voivat liittyä esimerkiksi rikoksen laatuun tai tekohetkeen.

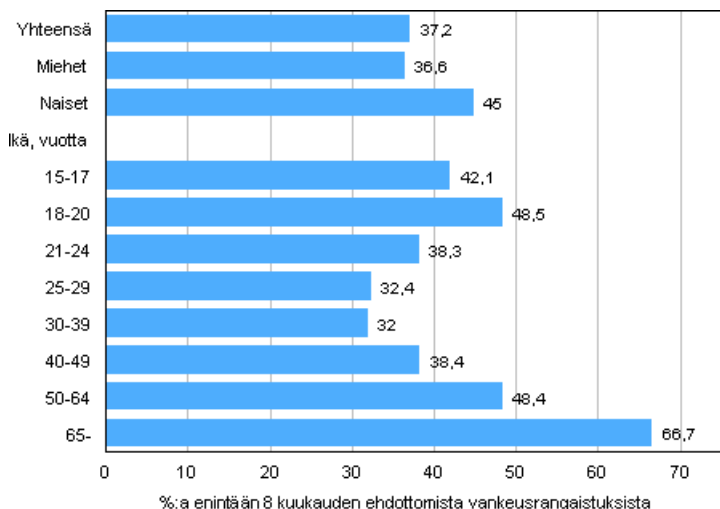
Yhdyskuntapalvelun käyttöaste vuonna 2010 oli 37 prosenttia (yhdyskuntapalveluun tuomittujen osuus sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista, jotka rangaistuksen pituuden ja rikoksen puolesta oli muunnettavissa yhdyskuntapalveluksi). Käyttö oli samalla tasolla kuin edellisvuonna. Selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin rattijuopumuksesta tuomittaessa, jolloin sen käyttöaste oli 50 (2009:50) prosenttia. Pahoinpitelystä tuomittaessa käyttöaste oli 40 (2009:39) prosenttia ja varkaustuomioissa 21 (2009:21) prosenttia. Rattijuoppoja tuomittiin yhdyskuntapalveluun 55 (2009:57) prosenttia kaikista yhdyskuntapalveluun tuomituista. Rattijuopumuksesta tuomittujen osuus muuntokelpoisista tuomioista oli vain 41 (2009:43) prosenttia.

Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2005–2010

Naisilla yhdyskuntapalvelun käyttöaste oli 45 ja miehillä 37 prosenttia. Naisilla käyttöaste väheni 3 prosenttiyksikköä ja miehillä käyttöaste pysyi lähes samalla tasolla verrattuna vuoteen 2009. Ikäryhmittäin tarkasteltuna käyttöaste oli korkein ikäluokissa 18–20 ja yli 65 vuotiaat.

Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2010

Hovioikeuspiireittäin tarkasteltuna yhdyskuntapalvelun käyttöaste oli suurin Itä-Suomen hovioikeuspiiriin käräjäoikeuksissa ja pienin Helsingin hovioikeuspiiriin alueella. Käräjäoikeuden mukaan jaotellut tiedot löytyvät tilaston kotisivun ensimmäisestä tietokantataulusta.

Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2010

Hovioikeuspiiri	Muuntokelpoisia yhteensä	niistä muunnettu yhteensä	Käyttöaste yhteensä, %	Käyttöaste törkeissä rattijuopumuksissa, %
Itä-Suomi	887	405	45,7	56,5
Vaasa	1 303	551	42,3	55,2
Rovaniemi	681	281	41,3	49,7
Koko maa	7 184	2 676	37,2	53,9
Turku	1 855	674	36,3	54,0
Kouvola	894	319	35,7	51,1
Helsinki	1 564	446	28,5	54,4

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on pääsääntöisesti suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Jos tuomittu epäonnistuu yhdyskuntapalvelun suorittamisessa, rangaistus muunnetaan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Yhdyskuntapalvelun suorittamisen laiminlyönnin tai palveluehtojen muun törkeän rikkomisen vuoksi päätöksiä, joissa suorittamatta oleva osa muunnettiin takaisin ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, annettiin 472 vuonna 2010. Tuomioistuin pidensi palvelun täytäntöönpanoaikaa 162 kertaa. Uuden vankeustuomion yhteydessä aiemman yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai jatkaminen kiellettiin 11 kertaa. Syyttäjän vaatimus yhteiskuntapalvelun takaisinmuunnosta vankeudeksi hylättiin, peruutettiin syyttäjän toimesta tai raukesi 64 tapauksessa.

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen ohessa tuomita sakkoa tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi koeajaksi valvontaan, milloin tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittiin ehdolliseen vankeuteen lähes 2 600 henkilöä. Heistä 31 prosenttia määrättiin koeajaksi valvontaan

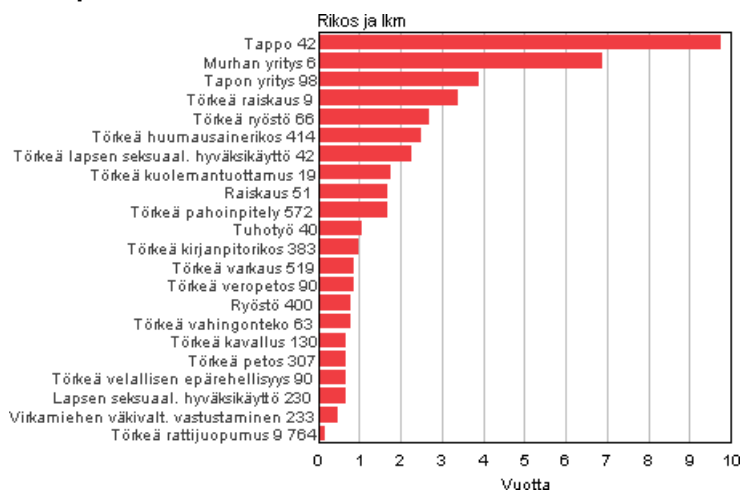
Enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksista määrättiin ehdolliseksi 65 prosenttia vuonna 2010. Oheissakon sai maksettavakseen 50 prosenttia ehdolliseen vankeuteen tuomituista. Yhdeksän kymmenestä oheissakosta määrättiin törkeästä rattijuopumuksesta tuomituille. Yli vuoden pituisia ehdollisia vankeuksia tuomittiin 697 kappaletta, joista 171 tapauksessa tuomittiin lisäksi yhdyskuntapalvelua.

Kaikista vankeustuomioista yli 42 prosenttia tuomittiin ensisijassa (päärikos) rattijuopumuksista (RL 23:3–4 §), 15 prosenttia pahoinpitelyistä (RL 21:5–6 §) ja 9 prosenttia varkauksista (RL 28:1–2 §). Ehdottomista vankeuksista ja yhdyskuntapalveluista lähes 34 prosenttia tuomittiin rattijuopumuksista, 16 prosenttia pahoinpitelyistä ja 13 prosenttia varkauksista. Ehdoton (määräaikainen) vankeus oli vuonna 2010 keskimäärin 9,8 kuukautta, yhdyskuntapalveluksi muunnettu vankeus keskimäärin 3,2 ja ehdollinen keskimäärin 3,7 kuukautta. Tämän tilaston kotisivulla tietokantataulukoissa on tietoja eri rikoksista tuomittujen keskimääräisistä ja mediaanirangaistuksista.

Taulukko 3. Eräiden rikosten vankilarangaistukset kärjäoikeuksissa 2006–2010

Tuomion päärikos	Vuosi	Vankilarangaistus				
		Keskipituus kuukautta	% kaikista rikoksen rangaistuksista	% kaikista vankilarangaistuksista	Vankila-tuomioiden lukumäärä	Tuomioiden lukumäärä yhteensä
Törkeä rattijuopumus	2006	3,8	15,4	25,5	1 948	12 672
	2007	3,9	13,6	25,5	1 779	13 100
	2008	3,9	13,8	25,1	1 724	12 496
	2009	3,7	13,3	21,8	1 449	10 902
	2010	3,7	12,4	19,8	1 244	10 066
Törkeä pahoinpitely	2006	23,9	58,4	4,5	343	587
	2007	24,2	58,0	4,9	350	603
	2008	24,6	55,7	5,4	371	666
	2009	24,8	55,2	5,4	359	650
	2010	24,4	54,2	5,0	313	578
Törkeä huumausainerikos	2006	44,3	74,9	3,0	230	307
	2007	38,7	80,3	3,5	249	310
	2008	47,2	71,1	3,2	219	308
	2009	42,4	79,2	3,9	259	327
	2010	36,8	69,8	4,6	289	414
Tappo	2006	111,1	92,9	0,7	52	56
	2007	111,7	93,7	0,8	59	63
	2008	115,3	94,5	1,0	69	73
	2009	110,9	90,0	0,7	45	50
	2010	117,3	87,5	0,7	42	48
Tapon yritys	2006	43,2	89,2	1,1	83	93
	2007	47,2	88,0	1,2	88	100
	2008	46,4	93,3	1,4	97	104
	2009	46,6	94,2	1,5	97	103
	2010	47,7	94,1	1,5	95	101

Kuvio 6. Eräistä rikoksista tuomittujen vankeusrangaistusten keskipituus alioikeuksissa 2010

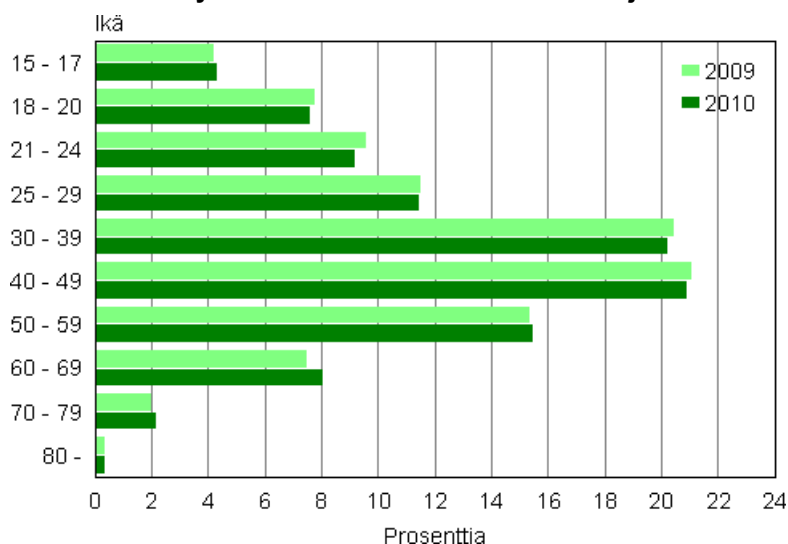

1.6. Painavia syytä 24 nuoren tuomiossa

Alle 18–vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Vuonna 2010 alioikeuksien mielestä painavia syytä löytyi 24:n kohdalla (2009: 39).

Yhdyskuntapalveluun tuomittiin 8 (2009:7) nuorta ja 18 (2009:4) tapauksessa katsottiin aikaisempi rangaistus sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta. Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin alle 18-vuotiaille 590, joka oli 13 enemmän kuin vuonna 2009. Kaikista tuomituista (rikesakot mukaan lukien) oli 15–17-vuotiaita yli 4 prosenttia ja 18–20-vuotiaita lähes 8 prosenttia. Oikeudessa tuomituista näiden ikäluokkien yhteinen osuus oli 18 prosenttia. Naisia tuomituista oli 22 prosenttia vuonna 2010. Vuonna 1980 naisten osuus oli 9, vuonna 1990 13 ja vuonna 2000 16 prosenttia.

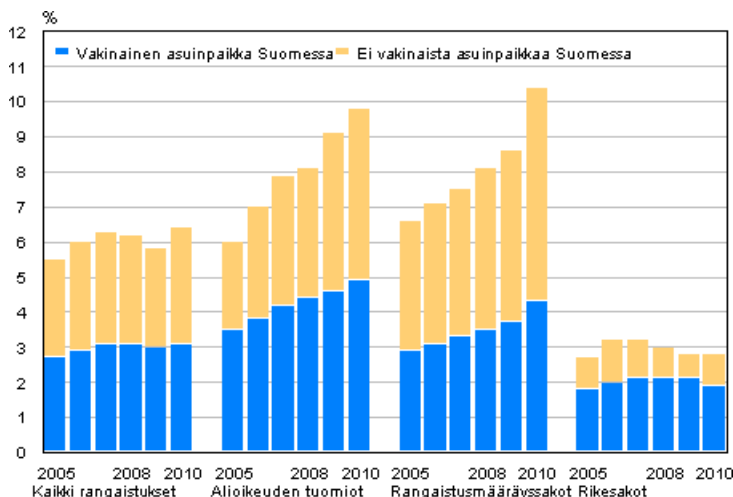
Kuvio 7. Oikeudessa tuomittujen, rangaistusmääräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet vuosina 2009 ja 2010

1.7. Tuomioistuimissa rangaistukseen tuomituista lähes 10 prosenttia oli ulkomaalaisia

Ulkomaan kansalaisia tuomittiin rangaistukseen yhteensä 36 000 vuonna 2010. Vastaava luku vuonna 2009 oli 32 000. Tuomioistuimissa ulkomaalaisia tuomittiin 6 200 henkilöä, mikä on lähes 10 prosenttia kaikista tuomioistuimissa tuomituista. Rangaistus määräyssakkoja määrättiin 22 000 ulkomaalaiselle henkilölle, mikä oli 22 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Rikesakkoja sai 8 200 ulkomaalaista henkilöä, 5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Ulkomaalaisia, joilla ei ole vakinaista asuin paikkaa Suomessa, tuomittiin tuomioistuimissa noin 3 000 eli noin 5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vastaavasti rangaistus määräysten saaneita oli melkein 13 000, noin 25 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. Rangaistujen ulkomaalaisten joukossa oli 150:n eri valtion kansalaisia. Eniten rangaistuksia määrättiin Viron kansalaisille.

Kuvio 8. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2005–2010

1.8. Nuorisorangaistuksista

Vuoden 2005 alusta nuorisorangaistus on ollut käytettävissä koko maassa. Rangaistuksen kokeilu aloitettiin helmikuussa 1997. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, jos sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Lisäksi tuomitsemista on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Nuorisorangaistusta tuomitaan neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Tuomittu on valvonnassa rangaistuksen ajan. Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, valvonnan alaisena suoritettavia sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia sekä niiden yhteydessä annettavaa tukea ja ohjausta. Nuorisorangaistus sisältää myös valvonnassa tapahtuvaa työelämään ja työn tekemiseen perehtymistä, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana tai se ole erityisen vaikeasti järjestettävissä.

Nuorisorangaistuksia tuomittiin käräjäoikeuksissa 21 kappaletta vuonna 2010. Kesto oli keskimäärin 8,9 kuukautta. Tuomituista suurin osa (18) oli miehiä.

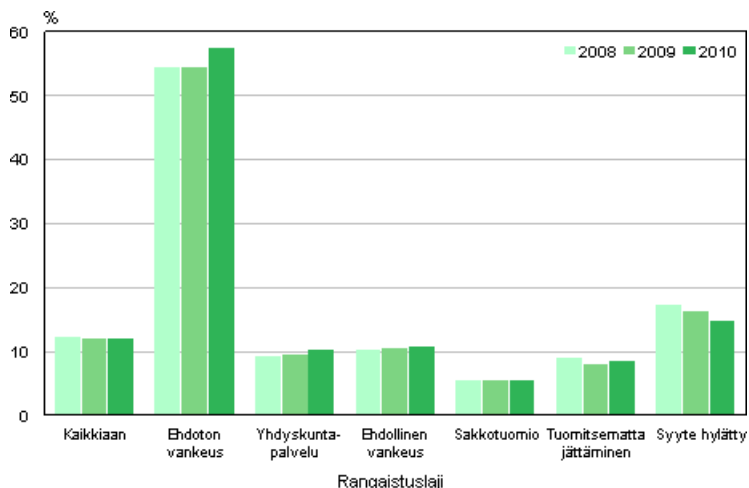
1.9. Vapauttavia tuomioita 3 100

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä jätettiin tuomitsematta rangaistukseen 657 syylliseksi todettua. Yleisimmät perusteet olivat rikoksen vähäisyys ja tekijän nuoruus. Syyntakeettomana jätettiin tuomitsematta 51 henkilöä. Vapauttavan tuomion sai noin 3 100 vastaajaa, mikä on lähes 5 prosenttia kaikista syytetyistä. Lisäksi 1 100:n osalta syyte jätettiin sillensä.

1.10. Valitusprosentti 12

Vastaaja valitti 10 prosentissa, syyttäjä 2 prosentissa ja muu asianosainen 2 prosentissa päätöksistä. Selvästi eniten muutosta haettiin vankilatuomioihin (58 prosenttia). Myös syytteen hylkäävissä päätöksissä valittaminen oli keskimääräistä yleisempää (15 prosenttia). Suhteellisesti vähiten muutosta haettiin silloin, kun rangaistuksena oli sakko (6 prosenttia).

Kuvio 9. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista 2008–2009

1.11. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2010

Rikoslain 11 lukuun lisättiin uusi 9 a pykälä 1.1.2010 kidutus ja kidutuksen yritys. Vuonna 2010 muutettiin myös rikoslain 17 luvun 16 a, 16 b ja 16 c pykälä. Muutoksilla lisättiin rahapelitoiminnan yhteydessä tehdyille arpajaisrikokselle oma ankarammin rangaistava tekemuoto, rahapelirikos.

Rikoslain ulkopuolisiin lakeihin tuli myös useita muutoksia ja uusia rangaistussäännöksiä. Voimaan 1.1.2010 tullut laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä sisälsi kaksi uutta rikos-nimikettä, kuljettajan ammattipätevyyssäännösten rikkominen ja luvaton taksinkuljettajan ammattipätevyyskoulutustoiminta. Laki matkustaja-aluksen henkilöluetteloista tuli voimaan 1.1.2010. Laki sisältää yhden uuden rangaistussäännöksen, henkilöluettelorikkomus matkustaja-aluksella. Tammikuun 2010 alusta tuli voimaan laki rautatiejärjestelmän liikenne turvallisuustehtävistä, joka sisältää yhden uuden rangaistussäännöksen, huumaavaan aineen käyttäminen rautatieliikenteessä. Myös tammikuun 2010 alusta voimaan tullut laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä sisältää uuden rangaistussäännöksen, merenkulkurikkomus. Uusi rangaistussäännös, lentoliikenteen päästökaupparikkomus, lentoliikenteen päästökauppa laissa tuli voimaan 1.2.2010. Muita uusia rikoslain ulkopuolisia vuonna 2010 voimaan tulleita rangaistussäännöksiä olivat eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain rikkominen, maksulaitosrikos ja luotonantatarikos. Tupakkalakiin tuli myös muutoksia. Rikosnimike tupakan myyntirikkomus korvattiin tupakan myyntirikoksella, jossa on myös säädetty myös ankarampi rangaistus.

Päivitetty rikosnimikkeistö on saatavissa Tilastokeskuksesta.

1.12. Tuomioistuin muutokset vuonna 2010

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009).

Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset tilaston kotisivun tietokanta taulukossa aikasarja uudella käräjäoikeusluokituksella alkaa vuodesta 2009. Vanhalla käräjäoikeusluokituksella on mahdollista saada tietoja vuosilta 2002-2009.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980– 2010; rikesakot 1983–2010

Vuosi	Syytetyt yhteensä	Rangaistukseen tuomitut														Rikesakot
		Yhteensä	Vankeus						Sakko				Muu rangaistus ¹⁾			
			Ehdoton	%	Ehdollinen	%	Niissä oheis-sakko	%	Varsinai- sessa oikeuden- käynnissä	%	Rangaistus- määräyksin	%	lkm	%		
1950	135 530	129 189	6 741	5,0	2 812	2,2	.	.	39 027	30,2	80 525	62,3	354	0,3	.	
1960	206 334	199 315	6 900	3,5	3 686	1,8	.	.	40 818	20,5	147 650	74,1	261	0,1	.	
1970	216 963	208 441	10 212	4,9	5 215	2,5	.	.	42 248	20,3	150 542	72,2	224	0,1	.	
1980	329 344	321 476	10 326	3,2	14 556	4,5	5 803	39,9	47 401	14,7	249 006	77,5	187	0,1	.	
1981	333 939	325 837	10 438	3,2	14 338	4,4	5 840	40,7	47 916	14,7	252 952	77,6	193	0,1	.	
1982	330 995	322 901	11 304	3,5	14 027	4,3	5 477	39,0	47 755	14,8	249 582	77,3	233	0,1	.	
1983	359 234	350 780	11 664	3,3	14 934	4,3	6 405	42,9	50 983	14,5	272 984	77,8	215	0,1	45 517	
1984	332 669	324 500	11 695	3,6	14 069	4,3	5 850	41,6	50 145	15,5	248 337	76,5	254	0,1	120 810	
1985	332 688	325 057	11 319	3,5	14 566	4,5	6 252	42,9	49 956	15,3	248 969	76,6	247	0,1	94 738	
1986	353 930	346 331	11 467	3,3	15 601	4,5	6 909	44,3	50 774	14,6	268 300	77,5	189	0,1	92 750	
1987	382 955	374 769	11 915	3,2	15 937	4,3	6 877	43,2	53 075	14,2	293 699	78,4	143	0,0	91 451	
1988	393 441	385 525	11 061	2,9	15 955	4,1	7 434	46,6	52 475	13,6	305 911	79,3	123	0,0	79 143	
1989	401 375	394 035	11 245	2,9	16 601	4,2	7 929	47,8	53 036	13,5	313 067	79,5	86	0,0	66 758	
1990	401 109	393 605	11 657	3,0	17 428	4,4	8 472	48,6	52 542	13,3	311 889	79,2	89	0,0	69 229	
1991	412 022	404 884	11 533	2,8	16 312	4,0	8 526	52,3	51 950	12,8	325 030	80,3	59	0,0	67 143	
1992	397 595	390 862	11 538	3,0	15 638	4,0	7 743	49,5	47 480	12,1	315 940	80,8	266	0,1	78 802	
1993	393 052	386 863	10 126	2,6	14 250	3,7	6 371	44,7	41 168	10,6	321 060	83,0	259	0,1	79 055	
1994	365 636	359 656	9 186	2,6	12 936	3,6	5 741	44,4	38 862	10,8	298 408	83,0	264	0,1	64 793	
1995	344 801	338 960	9 557	2,8	13 624	4,0	6 801	49,9	38 027	11,2	277 530	81,9	222	0,1	52 009	
1996	344 153	328 451	9 378	2,9	13 039	4,0	6 740	51,7	36 330	11,1	269 501	82,1	203	0,1	63 478	
1997	313 158	307 352	9 503	3,1	12 962	4,2	6 809	52,5	35 132	11,4	249 460	81,2	295	0,1	58 861	
1998	328 119	323 662	10 609	3,3	12 963	4,0	7 397	57,1	33 927	10,5	264 930	81,9	1 233	0,4	62 006	
1999	297 381	292 524	11 326	3,9	12 549	4,3	6 848	54,6	34 226	11,7	232 873	79,6	1 550	0,5	69 210	
2000	266 059	260 573	11 564	4,4	13 974	5,4	7 146	51,5	37 514	14,4	196 156	75,3	1 365	0,5	103 499	
2001	308 802	303 053	11 740	3,9	14 342	4,7	7 412	51,7	38 948	12,9	236 448	78,0	1 575	0,5	103 013	
2002	261 225	255 802	11 800	4,6	14 774	5,8	7 823	53,0	36 584	14,3	191 011	74,7	1 633	0,6	96 608	
2003	288 905	283 755	11 604	4,1	15 074	5,3	8 094	53,7	36 460	12,8	218 883	77,1	1 734	0,6	99 099	
2004	307 956	302 378	12 470	4,1	16 168	5,3	9 320	57,6	39 420	13,0	232 613	76,9	1 707	0,6	109 634	
2005	310 596	305 029	12 003	3,9	15 759	5,2	8 930	56,7	38 291	12,6	237 472	77,9	1 504	0,5	110 977	
2006	300 447	295 008	11 287	3,8	15 515	5,3	8 755	56,4	36 813	12,5	229 731	77,9	1 662	0,6	108 446	
2007	328 909	323 751	10 711	3,3	15 960	4,9	9 353	58,6	36 696	11,3	258 890	80,0	1 494	0,5	133 833	
2008	325 785	320 533	10 408	3,2	16 000	5,0	9 038	56,5	37 615	11,7	255 037	79,6	1 473	0,5	201 742	
2009	278 603	273 468	9 909	3,6	15 594	5,7	7 972	51,1	37 477	13,7	208 983	76,4	1 505	0,6	274 460	
2010	277 982	273 038	9 333	3,4	15 099	5,5	7 553	50,0	36 120	13,2	210 906	77,2	1 580	0,6	291 283	

1) 1950–91: tuomitut uhkasakot eivät sisälly

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityisiä rangaistuksia virkamiehiä varten ovat varoitus ja viraltapano. Sotilaan kurinpitörangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Tilastosta on saatavissa myös rangaistuksen mittaamisperusteet ja tuomitsematta jättämisperusteet. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistusmääräys

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite. Päärikos määritellään täysin ohjelmallisesti sen jälkeen, kun vastaajan kaikille syyksi luetuille rikoksille sekä hylätyille ja rauenneille syytteille on saatu rikoskoodi.

Tuomioistuinratkaisut: Jos vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte (syyksi luettujen rikosten, hylättyjen ja rauenneiden syytteiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi), määritellään syytetylle tilastossa tuomion (syytekerran) päärikos seuraavilla kriteereillä. Niitä käytetään esitetyssä järjestyksessä niin pitkälle kuin päärikoksen määrittämiseksi on tarpeen.

1. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan (rangaistus)seuraamukseen. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:
  - elinkautinen vankeus
  - määräaikainen ehdoton vankeus
  - aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
  - yhdyskuntapalvelu
  - aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
  - nuorisorangaistus
  - ehdollinen vankeus
  - aresti
  - poistumisrangaistus
  - sakko
  - kurinpitosakko
  - rikesakko
  - varoitus
  - rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
  - syyte hylätty
  - syyte rauennut
  - tuomittu euromääräinen uhkasakko

2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko (vankeusmaksimi, vankeusminimi, sakkomaksimi, sakkominimi).
3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla. Säännöt pidetään samoina vuodesta toiseen.
4. Kriteerien 1-3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tietenkin tuomion päärikos.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Jos samalla kertaa olisi määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko lain mukaan siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot oikeudellisten olojen tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1469-00).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on kokonaistutkimus. Tilasto perustuu pääasiassa kolmeen rekisteriin: tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin (TL/RAR), rangaistusmääräysrekisteriin ja rikesakkorekisteriin. Liiketoimintakieltoja täydennetään lisäksi liiketoimintakielto rekisteristä. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on oikeusrekisterikeskus.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohtaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohtat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöpanolain nojalla perittävästä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista. (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11, s. 4)

Tilastokeskuksella on käytössä sovellus, jossa tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin ja rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovelluksesta käytetään nimitystä TUTI eli Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Poiminta oikeushallinnon rekistereistä

Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien henkilökohtaiset ilmoitukset ratkaisuisista siirretään TUTI-sovellukseen viikoittain tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä. Yhteisiä ilmoituksia ei poimita. Myöskään siviili-, riita- tai hakemusasiassa korvausvelvollisen asianomaisasemassa olevia ei poimita.

Rangaistusmääräysasiat poimitaan rangaistusmääräysrekisteristä ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä.

Rikesakkoasiat poimitaan rikesakkorekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Tätä aineistoa ei käsitellä TUTI-sovelluksessa. Alioikeudessa määrätty rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Tilastoinnin kannalta rekistereissä on seuraavia teknisiä puutteita:

- Monet keskeiset tiedot eivät ole saatavissa koodeina. Tilastokeskus koodittaa laajoilla hakemistoilla syyksi luetut rikokset, kansalaisuuden ja osan tekoajoista. Lähdeaineistoissa syyksi luettu rikos on tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Rikuskoodi johdetaan lainkohdista. Kaikki hylätyt syytteet ja sillensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella.
- Osa lainkohdista on vapaassa tekstimuodossa, jolloin tapaus käsitellään manuaalisesti
- Kaikilla tilastointiin tarkoitetuilla tiedoilla ei ole määriteltyä muotoa tai paikkaa järjestelmässä, mikä vaikeuttaa tietojen keräämistä.
- Tarkistukset, jotka nyt tehdään rekisteriin syöttövaiheessa, eivät riitä tilastoaineistolle, vaan sille tehdään huomattava määrä omia ristiintarkistuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää hyvin luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa erittäin laajoilla ristiintarkistuksilla. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikuskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden loppuun mennessä. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Oikeus, PX-Web StatFin-tietokantapalvelussa osoitteessa <http://pxweb2.stat.fi>. Oikeustilastollista vuosikirjaa ei ole julkaistu vuodesta 2010 lähtien, mutta kirjantaulukoita vastaavat ovat saatavissa Tilastokeskuksesta. Myös päivitetty rikosnimikkeistö on saatavilla pyydettyä.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehty yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksen osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilasto B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (kappale 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissessa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset – tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009). Tilastokeskuksen Syytetetyt, tuomitut ja rangaistukset tilaston kotisivun tietokanta taulukoissa aikasarjat uudella käräjäoikeusluokituksella alkaa vuodesta 2009. Vanhalla käräjäoikeusluokituksella on mahdollista saada tietoja vuosilta 2002-2009.

Lisätietoja

Salla-Tuulia Koivuola (09) 1734 3242

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

rikos@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2010, Tilastokeskus